

Talabalar o‘rtasida shaxslararo munosabatlarni shakllantirishda pedagogik-psixologik metodlar

Masharipova Mehribon Komiljon qizi
UrDU 241-psixologiya magistranti

Annotatsiya: Ushbu maqolada talabalar o‘rtasida shaxslararo munosabatlarni shakllantirishda pedagogik-psixologik metodlar ko‘rib chiqiladi. Shaxslararo munosabatlar ta‘lim jarayonining ajralmas qismi bo‘lib, talabalar o‘rtasida o‘zaro hurmat, hamkorlik va samarali muloqotni rivojlantirishga yordam beradi. Maqolada ta‘lim muassasasida o‘zaro aloqalarni mustahkamlash uchun pedagogik yondashuvlar, psixologik maslahatlar, guruhli faoliyatlar, o‘yin texnologiyalari va boshqa metodlar tahlil qilinadi. Ushbu metodlar talabalarda jamoaviy ish ko‘nikmalarini rivojlantirish, xulq-atvorni ijobiy yo‘naltirish va ularning shaxsiyati bilan bog‘liq qiyinchiliklarni bartaraf etishga yordam beradi. Tadqiqotda talabalarning o‘zaro munosabatlarini yaxshilash uchun takliflar ham keltirilgan.

Kalit so‘zlar: Shaxslararo munosabatlar, talabalar, pedagogik metodlar, psixologik metodlar, o‘zaro hurmat, hamkorlik, guruhli faoliyat, o‘yin texnologiyalari, jamoaviy ish, shaxsiyat rivojlanishi, muloqot.

Аннотация: В данной статье рассматриваются педагогико-психологические методы формирования межличностных отношений среди студентов. Межличностные отношения являются неотъемлемой частью образовательного процесса и способствуют развитию взаимного уважения, сотрудничества и эффективного общения между студентами. В статье анализируются педагогические подходы, психологические консультации, групповые занятия, игровые технологии и другие методы, направленные на укрепление взаимосвязей в учебных заведениях. Эти методы помогают развивать навыки командной работы, направлять поведение студентов в позитивное русло и преодолевать трудности, связанные с их личностным развитием. В исследовании также предлагаются рекомендации по улучшению межличностных отношений среди студентов.

Ключевые слова: Межличностные отношения, студенты, педагогические методы, психологические методы, взаимное уважение,

сотрудничество, групповые занятия, игровые технологии, командная работа, развитие личности, общение.

Annotation: This article discusses pedagogical and psychological methods for developing interpersonal relationships among students. Interpersonal relationships are an integral part of the educational process, fostering mutual respect, cooperation, and effective communication between students. The article analyzes pedagogical approaches, psychological counseling, group activities, game technologies, and other methods used to strengthen relationships in educational institutions. These methods help to develop teamwork skills, guide students' behavior in a positive direction, and address personal development challenges. The study also provides recommendations for improving interpersonal relationships among students.

Keywords: Interpersonal relationships, students, pedagogical methods, psychological methods, mutual respect, cooperation, group activities, game technologies, teamwork, personal development, communication.

Kirish: Shaxslararo munosabatlar, ta'lim jarayonining muhim qismi bo'lib, talabalarning nafaqat akademik muvaffaqiyatlariga, balki shaxsiy va ijtimoiy rivojlanishiga ham katta ta'sir ko'rsatadi. Talabalar o'rtasidagi ijobiy munosabatlar, jamoaviy ruh, o'zaro hurmat va hamkorlikni rivojlantirish orqali ta'lim muassasalarida samarali o'qitish uchun qulay muhit yaratiladi. Pedagogik-psixologik metodlar shaxslararo munosabatlarning sog'lom rivojlanishini ta'minlashga yordam beradi va talabalar o'rtasida ishonch, hurmat, to'g'ri muloqot va hamkorlikni mustahkamlashga xizmat qiladi.

Ta'lim jarayonida shaxslararo munosabatlarni shakllantirishda pedagogik yondashuvlar, psixologik maslahatlar, guruhli faoliyatlar, o'yin texnologiyalari va boshqa metodlardan keng foydalanish talab etiladi. Ushbu metodlar talabalar orasidagi ijtimoiy kompetentsiyalarni rivojlantirish, xulq-atvorni ijobiy yo'naltirish, o'zaro muloqotni samarali qilish va o'zaro munosabatlarda yuzaga keladigan muammolarni bartaraf etishga qaratilgan.

Maqolada talabalar o'rtasida shaxslararo munosabatlarni shakllantirishda pedagogik-psixologik metodlarning turlari va ularning ta'lim jarayoniga ta'siri tahlil qilinadi. Shu bilan birga, bu metodlar yordamida talabalarning ijtimoiy va shaxsiy rivojlanishiga qanday yordam berish mumkinligi haqida amaliy tavsiyalar beriladi.

Asosiy qism: Pedagogik-psixologik metodlar va ularning ahamiyati

Pedagogik-psixologik metodlar ta'lim jarayonida shaxslararo munosabatlarni shakllantirishda muhim vosita bo'lib, ularning samaradorligi talabalarning ijtimoiy va shaxsiy rivojlanishiga bevosita ta'sir qiladi. Ushbu metodlar o'quvchilarning bir-biri bilan bo'lgan munosabatlarini yaxshilashga, o'zaro hurmat va hamkorlikni rivojlantirishga xizmat qiladi.

Shaxslararo munosabatlarni shakllantirishda samarali pedagogik-psixologik metodlardan foydalanish, talabalarning muloqot madaniyatini oshirish, o'z-o'zini anglash va boshqalar bilan o'zaro aloqada bo'lish ko'nikmalarini rivojlantirish uchun zarurdir. Bu metodlar talabalarga o'zaro kelishuvga erishish, muammolarni hal etish va ijtimoiy kompetensiyalarini oshirishda yordam beradi.

O'yin texnologiyalari

O'yin texnologiyalari talabalar o'rtasidagi shaxslararo munosabatlarni shakllantirishda samarali pedagogik-psixologik metodlardan biridir. O'yinlar, o'quvchilarga nafaqat bilimlarni o'zlashtirish, balki birgalikda ishlash, guruhda o'z fikrini ifodalash va o'zaro muloqot qilish ko'nikmalarini rivojlantirish imkonini beradi.

Gruplarda o'yinlar orqali o'zaro faoliyatni tashkil qilish, talabalar o'rtasidagi mustahkam aloqalar va ishonchni rivojlantiradi. O'yinlar orqali talabalar o'zlarini erkin his qilishadi, bu esa jamoaviy ishda muvaffaqiyatga erishishda va ijtimoiy munosabatlarni rivojlantirishda yordam beradi.

Guruhli faoliyatlar va munosabatlarni rivojlantirish

Guruhli faoliyatlar, talabalarning o'zaro munosabatlarini shakllantirishning yana bir samarali usuli hisoblanadi. Guruhlar ichida hamkorlik qilish, talabalar orasida birgalikda ishlash, o'zaro fikr almashish va bir-birini tushunish muhim ijtimoiy kompetensiyalarni rivojlantiradi.

Guruhli faoliyatlar orqali talabalar bir-birlarining fikrlarini hurmat qilishni, jamoaviy qarorlar qabul qilishni, birgalikda yechim topishni o'rganadilar. Bu o'zaro ishonchni oshiradi va talabalarning ijtimoiy mas'uliyatini kuchaytiradi.

Psixologik maslahatlar va individual yondashuvlar

Pedagogik-psixologik metodlarning bir qismi sifatida psixologik maslahatlar va individual yondashuvlar ham muhim ahamiyatga ega. Talabalarning shaxsiy muammolari va ichki konfliktlarini hal qilishda psixologik yordam ko'rsatish, o'zaro munosabatlarining ijobiy rivojlanishiga ta'sir qiladi.

Psixologik maslahatlar yordamida talabalar o‘z hissiyotlarini va munosabatlarini boshqarishni, stress va konfliktlarni hal etishni o‘rganadilar. Shuningdek, individual yondashuvlar yordamida talabalar o‘zini anglash va o‘zgarishlarga moslashish ko‘nikmalarini rivojlantiradilar.

Muloqot va taqdirlash metodlari

Muloqot va taqdirlash metodlari talabalar o‘rtasidagi ijobiy munosabatlarni shakllantirishda juda muhimdir. O‘quvchilarning yutuqlarini e‘tirof etish, ularga qo‘llab-quvvatlash va motivatsiya berish, o‘zaro aloqalarning samarali bo‘lishiga xizmat qiladi. Ta‘limda ijobiy fikr bildirish, maqtoovlar va mukofotlar orqali talabalar o‘rtasida o‘zaro ishonchni oshirish mumkin.

Taqdirlash, talabalarni o‘z maqsadlariga erishish uchun motivatsiya beradi va ularning xulq-atvorini ijobiy yo‘naltirishga yordam beradi. Shuningdek, ta‘lim jarayonida o‘zaro fikr almashish va konstruktiv muloqotlar orqali talabalar o‘zaro aloqalarini mustahkamlaydilar.

Pedagogik hamkorlik va o‘quvchi-o‘qituvchi munosabatlari

O‘qituvchi va talaba o‘rtasidagi munosabatlar ham talabalarning shaxslararo aloqalarini shakllantirishda muhim ahamiyatga ega. O‘qituvchilar o‘z o‘quvchilariga ijobiy munosabatda bo‘lishi, ularni qo‘llab-quvvatlash, ular bilan ochiq muloqot o‘rnatish orqali talabalar o‘zlarini erkin va ishonchli his qilishadi.

Pedagogik hamkorlik orqali o‘qituvchilar va talabalar birgalikda o‘qitish jarayonini yaxshilashda faol ishtirok etadilar. Bu, o‘z navbatida, o‘zaro aloqalarning ijobiy rivojlanishiga, talabalar o‘rtasidagi ishonch va hurmatning mustahkamlanishiga xizmat qiladi.

Talabalar o‘rtasida shaxslararo munosabatlarni shakllantirishda pedagogik-psixologik metodlar muhim rol o‘ynaydi. O‘yin texnologiyalari, guruhlardagi faoliyatlar, psixologik maslahatlar va muloqot metodlari talabalar orasida ijobiy munosabatlarni rivojlantirishga yordam beradi. Shaxslararo aloqalarni yaxshilash orqali talabalar o‘zaro hurmat, hamkorlik va jamoaviy ish ko‘nikmalarini rivojlantiradilar. O‘qituvchilar va ta‘lim tashkilotlari talabalarning shaxsiy va ijtimoiy rivojlanishini qo‘llab-quvvatlash uchun samarali pedagogik-psixologik yondashuvlarni amalga oshirishi zarur.

Mavzuning dolzarbligi

Talabalar o‘rtasida shaxslararo munosabatlarni shakllantirishning dolzarbligi, ta‘lim tizimidagi umumiy yondashuvlar va o‘quv muassasalarining jamiyatdagi

o‘rni bilan chambarchas bog‘liq. Bugungi kunda, ta‘lim jarayonida shaxslararo munosabatlarning muhimligi ortib bormoqda, chunki ijtimoiy muhitning talablariga mos ravishda, nafaqat bilim, balki ijtimoiy va emosional ko‘nikmalar ham zarur bo‘lib qolmoqda. O‘qituvchilarga talabalarning shaxsiy va ijtimoiy rivojlanishini ta‘minlashda psixologik yondashuvlar va metodlarni qo‘llash zarurati doimo kuchayib bormoqda.

Shaxslararo munosabatlarni shakllantirishda pedagogik-psixologik metodlar, talabalar o‘rtasida ijobiy aloqalarni o‘rnatish, o‘zaro hurmatni mustahkamlash, hamkorlikda ishlash ko‘nikmalarini rivojlantirish va ijtimoiy mas‘uliyatni oshirishda juda muhimdir. Aksariyat talabalarda to‘g‘ri va samarali muloqot qilishda muammolar yuzaga kelishi mumkin, bu esa ta‘lim jarayonining samaradorligiga ta‘sir qilishi mumkin. Shuning uchun, shaxslararo munosabatlarni shakllantirishda pedagogik-psixologik metodlarning ahamiyati nafaqat ta‘limning sifatini yaxshilashda, balki talabalarning kelajakdagi ijtimoiy faoliyatida ham bevosita ta‘sir ko‘rsatadi.

Bugungi globalizatsiya va zamonaviy texnologiyalar davrida, talabalar o‘rtasidagi munosabatlar tez-tez o‘zgarib turadi. Bu o‘zgarishlarga moslashish, talabalar o‘rtasida o‘zaro tushunishni ta‘minlash, bir-biriga nisbatan hurmatni oshirish uchun pedagogik-psixologik metodlar zarur. Ta‘lim muassasalarida bu metodlarning qo‘llanilishi, talabalarga o‘zaro munosabatlarni mustahkamlash va jamoaviy faoliyatga integratsiyalashishda yordam beradi.

Shuningdek, bu metodlar talabalarning o‘zini ifoda etish, stress va konfliktlarni hal qilish, mas‘uliyatni olish, o‘zgaruvchan muhitga moslashish va jamiyatda faol ishtirok etish ko‘nikmalarini rivojlantiradi. Shu bois, talabalarning shaxsiy va ijtimoiy rivojlanishida pedagogik-psixologik metodlarning ahamiyati ortib bormoqda.

Shu sababli, talabalar o‘rtasida ijobiy shaxslararo munosabatlarni shakllantirish, jamiyatdagi ijtimoiy barqarorlikni ta‘minlashda va kelajakdagi professional faoliyatda muvaffaqiyatga erishishda muhim rol o‘ynaydi.

Muhokama: Talabalar o‘rtasida ijobiy shaxslararo munosabatlarni shakllantirish ta‘lim jarayonining muvaffaqiyatiga katta ta‘sir ko‘rsatadi. Shaxslararo munosabatlar samarali bo‘lishi uchun pedagogik-psixologik metodlar o‘quvchilarning ijtimoiy ko‘nikmalarini rivojlantirishga, o‘zaro aloqalarini mustahkamlashga va jamoada faol hamkorlik qilishga yordam beradi. Bunday

metodlarning samarali qo'llanilishi nafaqat talabalar o'rtasidagi ishonchni oshirish, balki ularning shaxsiy rivojlanishiga ham katta ta'sir ko'rsatadi.

O'yin texnologiyalarining roli

O'yin texnologiyalarining pedagogik-psixologik metodlar sifatida ishlatilishi, talabalarning shaxslararo munosabatlarini shakllantirishda juda muhimdir. O'yinlar orqali talabalar bir-birlari bilan samarali muloqot qilish, guruhda ishlash va ijtimoiy mas'uliyatni his qilish ko'nikmalarini rivojlantiradilar. Shu bilan birga, o'yinlar talabalarga turli ijtimoiy rollarni o'zlashtirish, qaror qabul qilish va muammolarni hal qilishni o'rgatadi. Biroq, o'yin texnologiyalari faqatgina qiziqarli va foydali bo'lishi mumkin, agar ular to'g'ri tashkil etilsa va maqsadli ravishda pedagogik jarayonga moslashtirilsa.

Guruhli faoliyatlar va jamoaviy ish

Guruhli faoliyatlar talabalar o'rtasida o'zaro munosabatlarni rivojlantirishda yana bir samarali metoddir. Bunday faoliyatlar talabalarni bir-birlarini yaxshiroq tushunishga va ularning fikrlarini hurmat qilishga undaydi. Guruhlarda ishlash, shuningdek, liderlik, mas'uliyatni olish va ijtimoiy hamkorlikni oshirishga yordam beradi. Guruhlarda ishlash orqali talabalar o'zaro fikr almashish, qarorlar qabul qilish va muammolarni birgalikda hal qilishni o'rganadilar. Lekin, guruhli faoliyatlar ham har doim samarali bo'lavermaydi, chunki ba'zida talabalarning faoliyati individual emas, balki guruhdagi muammolar va qarama-qarshiliklar sababli o'zgarishi mumkin.

Psixologik maslahatlar va individual yondashuvlar

Talabalar o'rtasida ijobiy munosabatlarni shakllantirishda psixologik maslahatlar va individual yondashuvlar ham juda muhimdir. Ba'zida talabalar o'zlarining shaxsiy muammolariga duch kelishadi, bu esa ularning shaxsiy rivojlanishi va o'zaro munosabatlariga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Psixologik yordam va maslahatlar talabalar o'z muammolarini hal qilishga yordam beradi, shuningdek, ular o'zlarini yaxshiroq anglash va boshqalar bilan aloqada bo'lishni o'rganadilar. Bu metodlarning samarali qo'llanilishi talabalarga ijtimoiy mas'uliyatni anglash va jamoa ichida ishonchli va hurmatli munosabatlarni o'rnatishga yordam beradi. Biroq, psixologik yondashuvlar talabalar tomonidan qabul qilinishi va samarali ishlashi uchun individual ehtiyojlarga mos bo'lishi zarur.

Muloqot va taqdirlash metodlari

Pedagogik-psixologik metodlar orasida muloqot va taqdirlash metodlari ham muhim o‘rin egallaydi. Taqdirlash, talabalarni o‘z faoliyatlarini yaxshilashga undaydi va o‘zaro aloqalarini mustahkamlaydi. Taqdirlash orqali talabalarga ijobiy motivatsiya berish, ularning o‘zlarini qadrlashiga va ijtimoiy mas’uliyatni o‘z zimmlariga olishlariga yordam beradi. Shuningdek, samarali muloqot talabalarning o‘zaro hurmatini oshiradi, konfliktlarni hal qilishda yordam beradi va jamoaviy ishlashga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi.

Pedagogik hamkorlik

O‘qituvchilar va talaba o‘rtasidagi samarali pedagogik hamkorlik, shaxslararo munosabatlarni shakllantirishda muhim rol o‘ynaydi. O‘qituvchining talabalarga ko‘rsatayotgan ijobiy munosabati, ularga yordam berish va qo‘llab-quvvatlash orqali talabalarning o‘zaro munosabatlarini rivojlantiradi. Samarali pedagogik hamkorlik talabalarni o‘z fikrlarini erkin ifoda etishga, o‘zaro muloqot qilishga va jamiyatdagi faol ishtirokni oshirishga undaydi.

Talabalar o‘rtasida shaxslararo munosabatlarni shakllantirishda pedagogik-psixologik metodlar muhim o‘rin egallaydi. O‘yin texnologiyalari, guruhlarda ishlash, psixologik maslahatlar, taqdirlash va pedagogik hamkorlik kabi metodlar talabalar o‘rtasidagi ijobiy munosabatlarni rivojlantirishda samarali vositalar bo‘lib xizmat qiladi. Biroq, har bir metodning samaradorligi talabalarning shaxsiy ehtiyojlari va jamiyatdagi ijtimoiy kontekstga qarab o‘zgarishi mumkin. Shuning uchun, ta’lim jarayonida bu metodlarni to‘g‘ri va moslashtirilgan holda qo‘llash zarur.

Xulosa va takliflar: Talabalar o‘rtasida shaxslararo munosabatlarni shakllantirishda pedagogik-psixologik metodlar ta’lim jarayonining samaradorligini oshirishda muhim ahamiyatga ega. Ushbu metodlar talabalarning ijtimoiy, emosional va kognitiv rivojlanishini ta’minlaydi, ularning o‘zaro aloqalarini mustahkamlashga, hamkorlikda ishlash ko‘nikmalarini oshirishga va ijtimoiy mas’uliyatni rivojlantirishga yordam beradi.

Pedagogik-psixologik metodlarning samarali qo‘llanilishi talabalarga o‘zlarining ijtimoiy muhitda muvaffaqiyatli faoliyat yuritishlari uchun zarur bo‘lgan ko‘nikmalarni berishga yordam beradi. O‘yin texnologiyalaridan foydalangan holda, guruhli faoliyatlarni tashkil etish, psixologik maslahatlar va taqdirlash metodlari talabalar o‘rtasida ijobiy munosabatlar o‘rnatish uchun yaxshi vositalar

hisoblanadi. Bu metodlar talabalarga nafaqat ilmiy bilishni, balki shaxsiy va ijtimoiy ko‘nikmalarni ham rivojlantirishga imkon yaratadi.

Shuningdek, shaxslararo munosabatlarning shakllanishi, talabalar o‘rtasida o‘zaro ishonch, hurmat va qo‘llab-quvvatlashni rivojlantirishga yordam beradi, bu esa ta‘lim jarayonini samarali va sifatli qilishga xizmat qiladi.

Takliflar:

1. **O‘yin texnologiyalarini kengroq qo‘llash:** O‘yinlar talabalarga jamoada ishlashni, qaror qabul qilishni, xatolarni tahlil qilishni va o‘zaro muloqot qilishni o‘rgatadi. Shuning uchun, o‘yin texnologiyalarini ta‘lim jarayoniga yanada kengroq kiritish va interaktiv darslar tashkil qilish talabalar o‘rtasida shaxslararo munosabatlarni mustahkamlashda muhim vosita bo‘ladi.
2. **Guruhli faoliyatlarni ko‘paytirish:** Talabalar o‘rtasida ishonch va hamkorlikni oshirish uchun guruhli ishlash faoliyatlarini ko‘paytirish zarur. Bu faoliyatlar talabalar o‘rtasida o‘zaro fikr almashish, muammolarni birgalikda hal qilish va ijtimoiy ko‘nikmalarni rivojlantirishga yordam beradi.
3. **Psixologik yondashuvlar va maslahatlarni joriy etish:** Talabalar o‘rtasidagi munosabatlarning sog‘lom rivojlanishini ta‘minlash uchun psixologik maslahatlar va yondashuvlar tizimini joriy qilish muhimdir. Bu metodlar talabalarga o‘zlarini yaxshiroq anglashga, stress va konfliktlarni boshqarishga yordam beradi.
4. **Motivatsiya va taqdirlashni kuchaytirish:** Taqdirlash va motivatsiya talabalarning ijtimoiy va akademik muvaffaqiyatlariga katta ta‘sir ko‘rsatadi. Samarali motivatsiya metodlari talabalar o‘rtasida ijobiy munosabatlarni mustahkamlash va jamiyatda faol ishtirok etishlarini ta‘minlashga yordam beradi.
5. **Pedagogik hamkorlikni rivojlantirish:** O‘qituvchilar va talabalarning o‘zaro ishonchi, faol hamkorligi, shuningdek, o‘qituvchilar tomonidan talabalarga ko‘rsatiladigan qo‘llab-quvvatlash talabalar o‘rtasida ijobiy munosabatlarni shakllantirishda muhim rol o‘ynaydi. Shuning uchun pedagogik hamkorlikni yanada kuchaytirish, o‘qituvchilarning roli va metodik yondashuvlarni doimiy ravishda yangilab borish zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. **G'ofurov, I. (2017).** *Pedagogik psixologiya: nazariy asoslar va amaliy yondashuvlar.* Toshkent:
2. **Kadirova, D. (2019).** *Shaxslararo munosabatlarni shakllantirishda psixologik yondashuvlar.* Toshkent: O'zbekiston Milliy Universiteti.
3. **Rahimov, A. (2016).** *Ta'limda innovatsion pedagogik texnologiyalar.* Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi.
4. **Tursunov, F. (2020).** *Pedagogik-psixologik metodlarning ta'limdagi ahamiyati.* Toshkent: O'quvchi nashriyoti.
5. **Xolmuhammedov, X. (2018).** *Pedagogik muhitda shaxslararo munosabatlarni boshqarish.* Samarqand: Samarqand Davlat Universiteti nashriyoti.
6. **Ibragimov, N. (2021).** *Pedagogik kommunikatsiya va uning ta'lim jarayonidagi roli.* Toshkent: Akademnashr.
7. **Mansurova, Sh. (2020).** *O'quvchilarni ijtimoiy va hissiy jihatdan rivojlantirish.* Toshkent: Ta'lim nashriyoti.

Research Science and Innovation House